

Падалка Р.М., студент,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Ямненко Т. М., д.ю.н.

ПОНЯТТЯ ПОСЛУГИ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Інститут послуг існує багато століть, ще з часів римського права. А відносини з надання послуг – з початку формувань міжособистих відносин людей, в додержавних людських формуваннях. Пройшовши значний шлях у своєму розвитку, інститут послуг не отримав чіткого тлумачення й однозначного місця в правовій системі України. Що є наявним, так це той факт, що поняття послуги ми зустрічаємо як в публічному праві, так і в приватному праві. Особливо це стосується, коли йдеться про обслуговування конституційно гарантованих благ, таких, як життя, здоров'я тощо. При цьому під послугою розуміється дуже широке коло відносин: від будь-якої корисної діяльності до конкретно визначеного предмету договору з надання послуг.

При визначення поняття «послуга» виявляються певні труднощі – в достатньо розробленому радянському цивільному законодавстві цей термін майже не зустрічається. Це було спричинено тим фактом, що і виконання роботи і надання послуги передувала праця з боку зобов'язаної сторони. Отже, вчені того часу не бачили потреби дрібнити форми підрядних відносин, які охоплюють будь-який результат праці, як у матеріальній, так і не в матеріальній формі і не мають вирішального значення для характеристики основного типу підрядного договору. Договір про надання послуг не те, що був непоіменований в ЦК УРСР, а взагалі був «розібраний» іншими договорами. І, якщо предмет договору не відносився до перевезення, доручення, комісії, збереження (які були названі в ЦК), то до нього за аналогією застосовувався договір підряду і це давало підґрунтя для висновку, що вироблення окремої договірної конструкції є зайвим.

Щодо нормативного закріплення поняття «послуга» в сучасному цивільному законодавстві можна сказати наступне. Відповідно до загальноновизнаної в цивільному праві класифікації послуги віднесені до договірних зобов'язань, і знайшли своє відображення в главі 63 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України). З прийняттям чинного ЦК України послуги вперше виділяються в самостійний розділ, який об'єднує норми узагальнюючого і імперативного змісту й покликані регулювати значний неокреслений спектр послуг (приватних та публічних). Проте діючий прогресивний ЦК України в главі 63, що присвячена загальним положенням про послугу, тлумачення терміну

«послуга» не надає. Згідно ст. 177 ЦК України послуга виступає окремим об'єктом цивільних прав серед речей, майнових прав, результатів робіт, результатів інтелектуальної, творчої діяльності, інформації, а також інших матеріальних та нематеріальних благ.

Закон України «Про соціальні послуги» в ст. 1 дає поняття соціальних послуг, під якими розуміє комплекс правових, економічних, психологічних, освітніх, медичних, реабілітаційних та інших заходів, спрямованих на окремі соціальні групи чи індивідів, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, з метою поліпшення або відтворення їх життєдіяльності, соціальної адаптації та повернення до повноцінного життя. Пункт 17 Закону України «Про захист прав споживачів» розкриває послугу як діяльність виконавця з надання (передачі) споживачеві певного визначеного договором матеріального чи нематеріального блага, що здійснюється за індивідуальним замовленням споживача для задоволення його особистих потреб. Державний класифікатор України дає таке поняття послуги: послуга – це наслідок безпосередньої взаємодії між постачальником і споживачем, внутрішньої діяльності постачальника для задоволення потреб споживача.

На сьогоднішній день наукова цивілістична доктрина в своєму розвитку дісталася трьох узагальнюючих точок зору:

1) послуга – це «результат діяльності, що здійснюється відповідно до цивільно-правового обов'язку особи, що не пов'язаний із створенням конкретного об'єкту, речі»;

2) «послуги – це дії суб'єктів цивільного права, внаслідок здійснення яких задовольняються відповідні потреби інших осіб»;

3) послуга включає і діяльність виконавця, що не має майнового втілення, і результат, який є невід'ємним від цієї діяльності.

Послугам, як таким, притаманні наступні загальні риси:

1) надаються, як правило, при безпосередньому прямому контактному спілкуванню;

2) мають нематеріальний характер;

3) невід'ємні від суб'єктів надання послуги;

4) нездатні для зберігання, накопичення та перерозподілу;

5) для них характерні нерозривність дій по її виконанню та споживанню, що здійснюється одночасно в одному акті;

6) через складний зміст характеризується непостійною якістю;

7) виконуються системно або носять тривалий строковий характер;

8) мають чіткого адресата;

9) їх результат може бути оціненим споживачем лише після його отримання і лише на рівні суб'єктивних уявлень та відносин характеризується чіткою адресованою спрямованістю.

Також заслуговує на увагу пропозиції відносити до ознак послуг

довірчий (конфіденційний) характер діяльності з надання послуг; ексклюзивність послуги; невловимість, високу міру невизначеності послуг.

Форма вираження послуг, як правило, договірна. При цьому, вони або зовсім не завершуються визначеним результатом, а лише мають корисний ефект в процесі надання (розважальна, освітня, консалтингова діяльність), або мають нематеріальний результат (як медичні, юридичні, посередницькі, аудиторські послуги). Договори про надання послуг виконуються здійсненням корисних дій, що не пов'язані із створенням речей або об'єктів творчої діяльності.

Література

1. Брагинський М. И. Договор подряда и подобные ему договоры / М. И. Брагинський. – М.: Статут, 1999. – 254 с.
2. Ландкоф С. Н. Основы гражданского права / С. Н. Ландкоф. – 2-ге вид. – К.: Радянська школа, 1948. – 424 с.
3. Кабалкип А. Ю. Сфера обслуживания: гражданско-правовое регулирование / А. Ю. Кабалкин. – М.: Наука, 1972. – 199 с.
4. Шаблова Е. Г. Перспективы развития правового института возмездного оказания услуг / Е. Г. Шаблова // Журнал российского права. – 2002. – № 1.
5. Гражданское право Украины: в 2-х частях. Часть 1 / под ред. проф. А. А. Пушкина, В. М. Самойленко. – Х.: Университет внутренних дел, 1996. – 440 с.
6. Цивільне право України: підручник у 2 т. / Борисова В. І., Баранова Л. М., Жиліпкова Т. В. та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – Т. 1. – 480 с.
7. Карчевський К. А. Платні освітні послуги вищих закладів освіти МВС України. Цивільно-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 / К. А. Карчевський. – Х., 2001. – 19 с.
8. Степанов Д. П. Услуги как объект гражданских прав / Д. П. Степанов. – М.: Статут, 2005. – 349 с.
9. Жуков В. И. Юридическая природа «услуги» / В. И. Жуков, Б. И. Юровский // Экспресс анализ. – 1999. – № 15. – С. 20-22.
10. Степанов Д. Услуги как объект гражданских прав / Д. Степанов // Российская юстиция. – 2000. – № 2. – С. 16-18.
11. Тихомиров А. В. Медицинская услуга. Правовые аспекты / А. В. Тихомиров. – М.: Информационно-издательский дом «ФИЛПНЪ», 1996 – 352 с.